

Karen Felter Vaucansons prædiken 9. søndag efter trinitatis

Taler

Karen Felter Vaucanson
Præst

Dato

17. august 2025

Sted

Christians Kirke, Christianshavn

Omstændigheder**Prædikentekst**

Lukasevangeliet kapitel 16, kapitel 1-9

- 1 Jeg læste en spændende artikel forleden.

Artiklen er baseret på den australske lektor i *environmental policies* Luke Kemps nye bog ”Goliats forbandelse”. I bogen gransker han over 400 samfunds
5 opståen og forgåen over de sidste 5000 år med henblik på at guide nutidig politik. Han skræmmende konklusion er, at vi går jordens undergang i møde medmindre vi gør noget ved den stigende ulighed.

- 10 Kemp bruger udtrykket ”Goliather” til at beskrive kongeriger og imperier der er bygget på dominans, såsom det romerske imperium. Altså samfund, der sætter staten over borgeren, rig over fattig, herre over slave, mænd over kvinder. Goliat-samfundene er naturligvis opkaldt efter den frygtelige kriger i det gamle testamente – en kæmpe der var gennemsyret af vold, men som jo blev dræbt i en helt ulige kamp af hyrdedrengen Davids slynge.

- 15 Pointen er, at Goliaterne er skrøbelige. Ofte indeholder de kimen til deres egen undergang, og denne kim ligger netop i uligheden! Deres dominans, deres træden på andre, bliver deres egen undergang.

- 20 Ulighed opstår ikke, fordi alle mennesker er grådige, siger Luke Kemp. Det er de ikke. Khoisan-folkene i det sydlige Afrika, for eksempel, delte og bevarede fælles jord i tusinder af år trods fristelsen til at tilegne sig mere.

- 25 I stedet er det de få mennesker, der bærer narcissistiske eller psykopatiske træk, der kaster sig ud i kapløb om ressourcer, våben og status, siger han. Den kan vi lige lade hænge lidt mens vi kan tænke på verdens ledere i dag.

"Når eliterne så udvinder mere rigdom fra folket og jorden, gør de samfundene mere skrøbelige... hvilket fører til indbyrdes kampe, korrupsion, massefattigdom, dårligere helbred, overekspansion, miljøforringelse og dårlige beslutninger truffet af et lille oligarki. Den udhulede skal af et samfund bliver på et tidspunkt så udsat, at det knuses af chok som sygdom, krig eller klimaforandringer."

- 35 Historien viser, at stigende ulighed i rigdom konsekvent går forud for samfundets sammenbrud, siger Luke Kemp, og peger på Maya-kulturen i Mellemamerika, Han-dynastiet i Kina og det Romerske imperium som eksempler.
- 40 Han påpeger også, at for den almindelige borger i de tidlige Goliat-regimer førte sammenbruddet ofte til forbedringer i deres liv, fordi de blev befriet fra dominans og beskatning og kunne vende tilbage til landbruget. "Efter Romerrigetets fald blev folk faktisk højere og sundere".
- 45 Sammenbrud i fortiden fandt sted på regionalt niveau og var ofte gavnlige for de fleste mennesker, men et sammenbrud i dag ville være globalt og katastrofalt for alle. I dag har vi ikke så meget regionale imperier som én sammenfiltret global Goliat. Alle vores samfund fungerer inden for ét globalt økonomisk system – kapitalisme. Og det er, for mange, nemmere at forestille sig verdens
- 50 undergang end det er at forestille sig et alternativ til kapitalismen.

Et sammenbrud af den globale Goliat ville naturligvis være langt værre end tidligere kulturers kollaps. For det første ledsages sammenbrud af en øgning af vold, når eliter forsøger at genvinde deres dominans. Tidligere blev disse kampe

55 udkæmpet med sværd eller pistoler. I dag har vi droner og atomvåben.

For det andet var vores forfædre – også dem for nyligt - ikke stærkt afhængige af statens tjenester. I modsætning til i dag kunne de let vende tilbage til landbrug eller jagt. I dag er de fleste af os specialiserede og afhængige af global

60 infrastruktur. Hvis den falder bort, falder vi også.

Læg dertil, at de tidligere klimaforandringer der udløste sammenbrud, typisk involverede temperaturændringer på omkring 1°C på regionalt plan. I dag står vi overfor 3°C globalt.

Det ser ikke godt ud. Vi er, ifølge Kemps historiske analyse, lige lukt på vej mod samfundskollaps. Og det skyldes altså et fåtal af mennesker, men nogle, hvis perverterede stil, om man vil, i dag bliver kopieret af firmaer og algoritmer.

70

Det er altså ikke hele menneskeheden, der skaber de her trusler. Det handler ikke om menneskets onde natur. Det handler om små grupper, ekstremt velhavende og magtfulde, der konkurrerer om profit og magt og skjuler alle risiciene. Men det bringer det værste frem i os alle.

75

Den uærlige godsforvalter, som vi hører om i dag, er muligvis sådan en Goliathskikkelse i det små. Han har fået magt og ansvar for sin herres ejendom, men bruger den magt til egen vinding. Han vil have en større bid af kagen.

80

Og det er et klassisk tema for evangelisten Lukas. Hans evangelium er spækket med sociaetik. Særligt har han et horn i siden på de mennesker, der gerne vil være rige og magtfulde.

85

Alle de store lignelser, som vi har hørt de sidste mange søndage, er taget fra Lukasevangeliet: Den rige mand og Lazarus, Lignelsen om det store festmåltid, historien om Zakkæus, og i dag lignelsen om den uærlige godsforvalter, har alle den samme pointe: det gælder om at dele ud af sin overflod. Det gælder om at give til dem, der ikke har. Det drejer sig om den rette brug af midlerne. Og belæringen sammenfattes i de berømte ord: I kan ikke tjene både Gud og mammon (Lukas 16,13).

90

Det skal uden tvivl forstås helt konkret. Jeg har ikke fornemmelsen af, at Lukas mener der er så meget at rafle om. Man kan ikke være både rig og et godt menneske.

95

Det er måske nok noget firkantet stillet op. Både af Luke og Lukas. Den ene hævder nærmest at det ville være paradys på jord, hvis ikke det var for nogle få brodne kar. Den anden mener slet ikke Gud vil vide af os, hvis vi ikke lever som tiggermunke.

100

105

Menneskets natur er jo fantastisk kompleks. Og jeg synes at den kristne tradition giver rum og sprog til den kompleksitet. På den ene side fastholdes det, at vi mennesker er gode. Der står i bibelen at vi er skabt kun lidt ringere end Gud, vi er kronet med ære og herlighed.

110

På den anden side tales der, især i den protestantiske kirke, en hel del om synd. Arvesynd, endda! Altså tanken om, at alle mennesker grundlæggende er syndige. Når de nye teologistuderende første gang møder arvesyndslæren, fx, så stritter hårene lidt. Tanken om, at mennesket i bund og grund er syndigt, uværdigt og slet harmonerer ikke helt rent med sådan som vi tænker om os selv i dag.

115

Og dog: når vi begynder at tænke lidt over det, ved vi godt at et hvilket som helst liv ville have ridser i lakken, hvis det blev udsat for en nøjere granskning. Som filosofen Slavoj Zizek så charmerende har formuleret det: ”Inderst inde er vi fulde af lort.”

120

Sjovt nok giver dette negative menneskesyn anledning til en række positive betragtninger af menneskelivet. For det første bliver Guds kærlighed – og kærlighed i det hele taget – først fuldkommen og overvældende, når mennesket er elsket og i stand til at elske *uden begrundelse* eller elsket uden et *fordi*. Kærlighedens vægt, betydning og rigdom er kun så stor, fordi den ikke er kausal!

125

Vi er elsket – ikke fordi, men *på trods*.

130

For det andet er det vi kunne kalde det ”negative menneskesyn” *lighedsskabende*: I negativiteten er vi alle stillet lige. Enhver har en bjælke siddende i øjet og har som sådan svært ved at kaste præcist med sten.

135

Fortællingen om den uærlige godsforvalter rummer også denne her kompleksitet. Den er på mange måder overraskende. Vi troede lige vi havde regnet det ud. Jesus er i gang med at belære de pengeglade farisæere, og fortæller dem om godsforvalteren, der sandt for dyden ikke er nogen mønsterborger.

140

145 Han har gang i noget kreativ bogføring. Da han bliver fanget i det, går det den
vej, som hønsene skraber med hvad der måtte være tilbage af hans moral,
selvkontrol, pligt og ansvarsfølelse.

150 Han angrer ikke, men skynder sig at tage fat i sin Herres skyldnere, og
nedskriver deres gæld, for at de – når han inden længe bliver sat fra bestillingen
– skal skyldes ham en tjeneste. Dermed sikrer han sig selv.

Vi har altså et eksempel på et menneske, der bliver fanget i at have opført sig
idiotisk, går i panik, og handler endnu mere egenkærligt.

155 Og så kommer det overraskende: Herren roser ham for hans snilde. Han siger
han har handlet klogt. Hvordan skal det forstås?

160 Jeg bider for det første mærke i, at det her ikke er en lignelse. Herren er ikke et
billede på Jesus og den uærlige godsforvalter er ikke tænkt som et moralsk
eksempel til efterfølgelse. Det er bare et hverdags eksempel, som Jesus véd
ræsonnerer med vores virkelighed. ”Her er en korrump mand”...

165 Jesus er ikke fordømmende eller indigneret over forvalterens skrantende moral.
Det er ikke der, pointen ligger. Og det er jo positivt. For på retfærdighedens
vægtskål falder vi som sagt alle igennem.

170 Jeg er heller ikke sikker på, at pointen ligger i det, at forvalteren faktisk hjælper
nogle stakkels skyldnere tilbage til livet ved at nedskrive deres gæld – selvom det
selvfølgelig også er tænkevækkende. Syndig mand kan også handle rent. Blind
høne kan også finde korn.

175 Lignelsen om den uærlige godsforvalter er et opgør med et for enkelt
menneskesyn – af mennesket som rendyrket ondt eller rendyrket godt. Det er
mødet mellem det grimme, uærlige eller negative – og det smukke og rene, hvor
de to nærmest flyder sammen.

180 Fortællingen insisterer på, at den menneskelige vrangside skal ind i helheden.
Det er en protest mod forenklinger, der postulerer klare, entydige pointer i
forhold til livet, der aldrig på den måde kan gå op.

185 Det betyder, at det ikke er muligt at udgrænse et menneske fra fællesskabet af mennesker, hvis – eller rettere når – dette menneske bliver afsløret som én, der ikke lever op til egne og andres idealer. For i afsløringen af dette menneske er der ikke afsløret noget ekstraordinært, men noget alment menneskeligt.

190 Og enhver, der forstår mennesket inden for denne negativitetstænkning, må derfor altid tænke sig selv med i dommen over den anden. I stedet for at pege fingre må vi gyse og sige: *Ja, det er så, hvad vi mennesker er i stand til.*

195 Det betyder, at der ikke er nogen placering udenfor, der muliggør en distanceret betragtning. Den renes position er ikke en mulighed.

200 Det Jesus roser, er mandens klogskab! Det er ikke hans lyssky forretning eller korrupcion, det er det, at han finder en løsning på en umulig situation. Det er den kreativitet og viljestyrke, manden handler med, der er central.

205 Som en forbryder der får gravet sig ud af et fængsel udelukkende ved hjælp af en teske. Det er jo på en eller anden måde beundringsværdigt i sin kreativitet og udholdenhed.

TÆNK, hvis den kreativitet blev brugt i Guds tjeneste i stedet for i hans egen. Tænk hvis vi kæmpede på samme måde for hinanden, som vi gør for os selv!

210 Det er det, tror jeg, Lukas vil have os til at overveje! TÆNK hvis al den energi vi brugte på penge og magt blev brugt til at tjene Gud.

215 Det vil sige: TÆNK hvis kærligheden fik lov at råde, så at vi var mere optagede af, om ham ved siden af fik mad på bordet, end om vi selv skal have den nye iphone.

Og så er vi tilbage ved Lukas' pointe: Del ud! – Del ud af jeres overflod! Kæmp for de svage. Invester hele jeres væsen i kampen for Guds kærlighed.

220 Og det er sådan set også Lukes pointe fra artiklen jeg havde fat i, i begyndelsen. Han ser to udfald på verdenssituationen. Enten står vi overfor et globalt kollaps.

Eller også gør vi noget ved uligheden gennem en total transformation af samfundet!

225 Og har skal vi være udholdende og kreative! Sindssygt kreative. For at overgå verdens goliather i klogskab og snilde. Vi skal bruge teknologien vi har til at sikre direkte demokrati i langt større skala.

230 Luke har mange råd, men jeg vil slutte med det, jeg selv synes var bedst, og som jeg tror Lukas ville være helt enig i: don't be a dick! Don't accept relationships build on domination and share power whenever you can.

Amen.

235

Kilde

Manuskript tilsendt af taler og udgivet af Danske Taler med tilladelse fra taler

Kildetype

Digitalt manuskript

240

Tags

9. søndag efter trinitatis, Første tekstrække, Prædiken, Prædikener fra 2000-tallet

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/karen-felter-vaucansons-praediken-9-sondag-efter-trinitatis>

245

250

255